

DOI: <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2023.2.8>

УДК 37.018.43:336

Баценко Сергій

ORCID iD 0000-0002-7752-609X

аспірант, Інститут цифровізації освіти НАПН України,

вул. М. Берлінського, 9, 04060 Київ, Україна,

sbatsenko@gmail.com

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ: МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті обґрунтовано принципи, методи, організаційні складники дистанційного навчання, рівні сформованості фінансової грамотності керівників закладів освіти та модель дистанційного навчання фінансової грамотності керівників закладів освіти, надано рекомендації щодо розроблення та впровадження ефективної методики дистанційного навчання для підвищення фінансової грамотності учасників освітнього процесу. Описано основні компоненти методики дистанційного навчання фінансової грамотності керівників закладів освіти, включаючи відповідність навчальних матеріалів потребам цільової аудиторії, використання різноманітних інтерактивних методів, а також оцінка результатів навчання. Методика передбачає індивідуальний підхід до кожного керівника закладу освіти, що дозволяє враховувати рівень підготовки та інтереси кожного учасника, та надає можливість змінювати темп навчання залежно від потреб учасника. Основні принципи методики полягають у використанні активної та інтерактивної форм навчання, забезпеченні наочності та доступності матеріалу, а також забезпеченні зворотного зв'язку між викладачем та учасниками. Особливістю авторської методики є вибір змісту навчання та підбір цифрових інструментів, які допоможуть керівникам освітніх закладів успішно застосовувати знання у своїй професійній діяльності. Крім того, методика передбачає розвиток практичних навичок, що дозволяє керівникам закладів освіти застосовувати знання та вміння в реальній практиці.

Ключові слова: керівники закладів освіти, методика дистанційного навчання, підвищення кваліфікації, фінансова автономія; фінансова грамотність.

ВСТУП

Зважаючи на те, що в сучасному світі зростає роль фінансової грамотності в управлінні освітніми закладами, дистанційна форма навчання може стати відмінним рішенням для підвищення рівня компетентності керівників з цього питання. Навчання в онлайн-форматі може стати зручним та ефективним способом для керівників, які мають обмежену можливість приймати участь у традиційній (очній) формі навчання.

Керівник закладу освіти відповідає за безпосереднє управління та функціонування закладу, зокрема за його освітню та фінансово-господарську складові, згідно із Законом України «Про освіту» (2017). У свою чергу, керівник закладу загальної середньої освіти має право приймати рішення щодо діяльності закладу в межах повноважень, визначених законодавством та строковим трудовим договором, зокрема розпоряджатися майном та коштами закладу, відповідно до Закону України «Про повну загальну середню освіту» (2020). Оскільки керівники закладів освіти є ключовими учасниками освітнього процесу, важливо, щоб вони мали достатній рівень фінансової грамотності для ефективного управління та прийняття обґрунтованих рішень. У сучасному світі завдання керівників закладів освіти полягає не лише у забезпеченні якості освіти, а й у оптимізації фінансових ресурсів, відповідальному фінансовому управлінні, обізнаності з нормативно-правовими документами, що постійно змінюються. Тому керівники закладів освіти мають постійно підвищувати свій рівень

фінансової грамотності та застосовувати нові інструменти управління, що потребує їхнього системного навчання.

Зважаючи на обмежений час та географічну віддаленість закладів освіти, традиційна форма навчання (очна) може становити виклик для керівників закладів освіти, які мають обмежені можливості для особистої участі у навчанні. Крім того, широкомасштабна пандемія COVID-19 та воєнний стан в Україні сприяли впровадженню дистанційних форм навчання, контролю та управління на всіх рівнях освіти.

Враховуючи потребу в системному навчанні, активне впровадження дистанційних форм навчання в галузі освіти, виникла нагальна потреба в розробленні дистанційного курсу з проблематики фінансової грамотності та методики навчання керівників закладів освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми фінансової грамотності розглядали такі українські та іноземні дослідники, як Н. Барадія, Н. Зінчук, Л. Зюман, Т. Кізима, О. Ковтун, Г. Кучерова, Т. Смовженко та інші.

С. Баценко (2022) дослідив, що актуальними для директорів закладів освіти є оновлення традиційних підходів до управління закладом освіти, а саме здобуття нових знань із менеджменту, маркетингу, психології, фінансової грамотності (с. 64).

Н. Барадія (2019) визначила поняття «компетентність» та «фінансова грамотність», а також виявила проблемні аспекти у реалізації компетентнісного підходу у формуванні фінансової грамотності (с. 20).

Дослідницею Н. Зінчук (2015) доведено роль фінансово-економічної компетентності керівника закладу освіти в професійній управлінській діяльності, обґрунтовано її значення в процесі управління сучасним закладом освіти (с. 39).

О. Онаць (2022) визначила й обґрунтувала роль керівника закладу освіти та напрями діяльності закладу освіти крізь призму шкільної автономії на засадах партнерської взаємодії (с. 62).

Питання організації дистанційної освіти постійно вивчаються українськими вченими: Биковим В., Богачковим Ю., Бондаренком В., Кухаренком В., Литвиною С., Морзе Н., Спіріним О., та іншими.

Ученою С. Литвиною (2020) обґрунтовано концептуальні засади та чотири основні кроки для ефективного впровадження дистанційної форми навчання й забезпечення неперервності освіти (с. 2).

У колективній монографії В. Кухаренка та В. Бондаренка (2020) викладено теоретико-методологічні погляди на нагальну для всієї системи освіти України проблему реалізації навчального процесу в умовах карантину, викликаного пандемією COVID-19, представлено результати проведення дистанційного навчання в середніх навчальних закладах, інститутах післядипломної педагогічної освіти, закладах професійно-технічної освіти, провідних університетах (СумДУ, ХНУ ім. В. Каразіна, ХНФаУ) та на окремих факультетах і кафедрах закладів вищої освіти.

Колектив авторів (Бодненко та інші, 2022) розглянув теоретичні та прикладні аспекти застосування хмарних технологій навчання та соціальних мереж у системі організації та проведення тренінгів для менеджерів середньої ланки (с. 131).

Проте нерозв'язаною проблемою є відсутність спеціальної методики дистанційного навчання фінансової грамотності, призначеної безпосередньо для керівників закладів освіти, незважаючи на існування багатьох наукових досліджень та публікацій з цієї теми, які зазвичай стосуються більш широкої аудиторії.

Метою дослідження є обґрунтування методики дистанційного навчання фінансової грамотності керівників закладів освіти.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Фінансова автономія закладу освіти є однією з ключових складових успішного функціонування закладу. Вона забезпечує необхідні ресурси для здійснення освітніх процесів та відповідних витрат. Зокрема, фінансова автономія дозволяє закладам освіти самостійно визначати пріоритети витрат, розподіляти кошти між різними напрямками діяльності, проводити ремонтні роботи та капітальний ремонт. Завдяки цьому заклад освіти може бути більш ефективним у досягненні своїх освітніх цілей та задоволенні потреб учнів, учителів та інших учасників освітнього процесу. Крім того, фінансова автономія дає можливість закладам освіти залучати фінансування від інших джерел, таких, як благодійні фонди, донорські організації та підприємства. Це дозволяє збільшити бюджет закладу та розширити можливості для надання якісної освіти.

Надання фінансової автономії закладу освіти відповідно до Закону України «Про освіту», як і інших її видів, загостило і проблему готовності керівників закладів освіти до втілення фінансово-економічних механізмів, необхідності формування їх економічно-фінансової компетентності (Онаць, 2022, с. 61).

За даними А. Lusardi A., O. S. Mitchell (2014) дослідження зусиль щодо покращення фінансової грамотності показують, що деякі втручання дають гарний результат, але додаткові експериментальні роботи є критичними для контролю за ендогенністю та підтвердження причинно-наслідкової залежності (с. 37).

Фінансова грамотність керівника закладу освіти є надзвичайно важливою для забезпечення сталого функціонування закладу та забезпечення якісної освіти. Керівник повинен розуміти основні принципи фінансового управління, бути здатним раціонально розподіляти фінансові ресурси та прогнозувати ефективні результати діяльності закладу. Також керівники несуть відповідальність за ефективне використання бюджетних коштів та здійснення раціональної фінансової політики. Фінансова грамотність є ключовою компетентністю, яка допомагає керівникам забезпечити фінансову стабільність та ефективність управління закладами освіти. Відмінна фінансова грамотність керівника закладу освіти може допомогти уникнути непотрібних витрат та збільшити доходи, що дозволить направити більше коштів на покращення якості освіти та розвиток закладу. Крім того, фінансова грамотність допомагає керівнику зробити правильний вибір щодо фінансових інструментів, які допоможуть збільшити престижність закладу. Додатково фінансова грамотність дозволяє керівнику освітнього закладу бути в курсі актуальних тенденцій у фінансовій сфері та адаптуватися до змін, які відбуваються в галузі освіти та економіці в цілому. Він може бути більш ефективним у розробленні та реалізації стратегії розвитку закладу освіти, забезпечуючи його стабільність та збільшення конкурентоспроможності.

В умовах економічних реалій вітчизняної галузі на сьогодні питання забезпечення фінансової освіти керівникам навчальних закладів є достатньо актуальним, а тому нові вимоги, що висуває до них держава та освітній ринок, повинні бути адекватно підкріплені достатніми та новітніми знаннями і вміннями з фінансового управління (Зінчук, 2015, с. 38).

Дистанційне навчання фінансової грамотності керівників закладів освіти має декілька переваг порівняно з традиційним навчанням. Основні переваги включають гнучкість у часі та місці навчання, доступ до широкого спектру ресурсів та можливість інтерактивного взаємодії між учасниками. Методика дистанційного навчання фінансової грамотності може бути розроблена в такий спосіб, щоб забезпечити максимально ефективне та зручне навчання для керівників закладів освіти. Для цього необхідно дібрати: цифрову платформу навчання, зміст навчання, форми та методи: навчання, форми контролю, форми цифрової комунікації та оцінювання (рис. 1).

Рис. 1. Організаційні складники дистанційного навчання керівників закладів освіти

Складено автором самостійно

Важливим для організації дистанційного навчання специфічної категорії учасників освітнього процесу, а саме керівників закладів освіти, є дотримання принципів: адаптивності, вікових та індивідуальних особливостей, практичності, інтерактивності, гнучкості та доступності, оцінювання та зворотного зв'язку.

Адаптованість до онлайн-середовища: дистанційний курс має бути розроблений з урахуванням особливостей онлайн/офлайн-навчання. Це означає, що матеріали мають бути доступними в електронному форматі, легкими для розуміння та навігації, підготовлені з урахуванням можливостей взаємодії учасників під час форумів, відеоконференцій тощо.

Вікові та індивідуальні особливості цільової аудиторії: дистанційний курс має бути спрямований на конкретну цільову аудиторію – керівників закладів освіти. Матеріали мають бути орієнтовані на потреби та завдання, з якими стикаються керівники в своїй роботі. Наприклад, це можуть бути засоби управління фінансами, стратегічне планування або залучення фінансування для розвитку закладу.

Практичність: дистанційний курс має надавати практичні навички та інструменти, які керівники можуть застосовувати в своїй роботі. Наприклад, включення реальних прикладів, вправ або кейсів може допомогти краще зрозуміти та застосувати фінансові концепції в практичній діяльності.

Інтерактивність та залучення: важливо створити інтерактивне середовище для навчання, де керівники можуть активно залучатись до процесу. Це може включати взаємодію з іншими учасниками через форуми або спільні проекти, дискусії та обмін думками. Також можна використовувати відеоматеріали, онлайн-вебінари та інші інтерактивні інструменти, щоб зробити навчання цікавішим та захоплюючим.

Гнучкість та доступність: дистанційний курс має бути гнучким та доступним для керівників з різними графіками роботи та обмеженнями. Це означає, що учасники повинні мати можливість навчатися у власному темпі та в зручний для них час. Навчальні матеріали повинні бути доступні в онлайн-режимі з можливістю перегляду або завантаження.

Оцінювання та зворотний зв'язок: дистанційний курс має містити механізми оцінювання знань та навичок керівників, щоб переконатися, що вони розуміють матеріал і можуть застосовувати його на практиці. Також важливо надавати зворотний зв'язок учасникам, щоб вони могли вдосконалювати свої навички та зростати в процесі навчання.

Обґрунтуємо *методи* дистанційного навчання фінансової грамотності керівників закладів освіти.

Відеолекції може бути потужним інструментом для навчання фінансової грамотності. Викладач може записати лекції, в яких пояснюються основні поняття, концепції та стратегії управління фінансами. Відеолекції можуть бути доступні для перегляду учасниками в будь-який зручний для них час. Вони дозволяють учасникам вчитися власним темпом і повторювати матеріал, якщо потрібно.

Вебінари є чудовим методом для забезпечення інтерактивності та залучення учасників. Вони можуть включати презентації, демонстрації, групові дискусії та можливість задавати питання прямо в чаті або через відео. Вебінари дозволяють учасникам отримувати негайний зворотний зв'язок від викладача та співрозмовників, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

Інтерактивні навчальні платформи. Існують спеціалізовані платформи для дистанційного навчання (Moodle, Google Classroom, Teams) які надають можливості інтерактивності та гнучкості. На таких платформах можна створювати курси з фінансової грамотності, включати різноманітні матеріали, вправи, тести та завдання для самостійного вивчення. Учасники можуть використовувати матеріали, розв'язувати задачі та отримувати автоматичну зворотну інформацію про свій прогрес.

Форуми та групи обговорень. Для стимулювання активної взаємодії та обміну думками між учасниками можна використовувати форуми та групи обговорень. На таких платформах, як закриті групи Facebook, учасники можуть задавати питання, ділитися своїм досвідом, обговорювати складні поняття та вирішувати спільні завдання. Це дозволяє збагачувати навчальний процес завдяки взаємному взаємодопомозі та обміну ідеями.

Кейси. Включення кейсів та практичних завдань сприяє застосуванню фінансових концепцій у реальних ситуаціях. Учасники можуть аналізувати кейси, розв'язувати практичні завдання та розробляти стратегії фінансового управління для вирішення реальних проблем. Це допомагає перетворити теоретичні знання в практичні навички.

Індивідуальні консультації та відстеження прогресу. Важливо забезпечити можливість індивідуальних консультацій з викладачами, де учасники можуть отримувати особистий зворотний зв'язок та рекомендації щодо свого навчання. Також важливо вести відстеження прогресу учасників, наприклад, за допомогою формувальних тестів (Google Forms, Microsoft Forms, Kahoot! тощо). Це дозволяє перевірити розуміння матеріалу та підтримувати мотивацію учасників.

Комбінація цих методів дистанційного навчання допоможе створити цікаву, інтерактивну та ефективну навчальну програму.

Аналізуючи різні методики навчання, ми зупинилися на підходах, розроблених в дисертаційному дослідженні М. Мар'єнко (2021) щодо використання хмароорієнтованих систем відкритої науки в процесі навчання і професійного розвитку вчителів, а саме: обґрунтовано цільовий компонент, змістово-технологічний та діагностично-результативний складники (рис. 2).

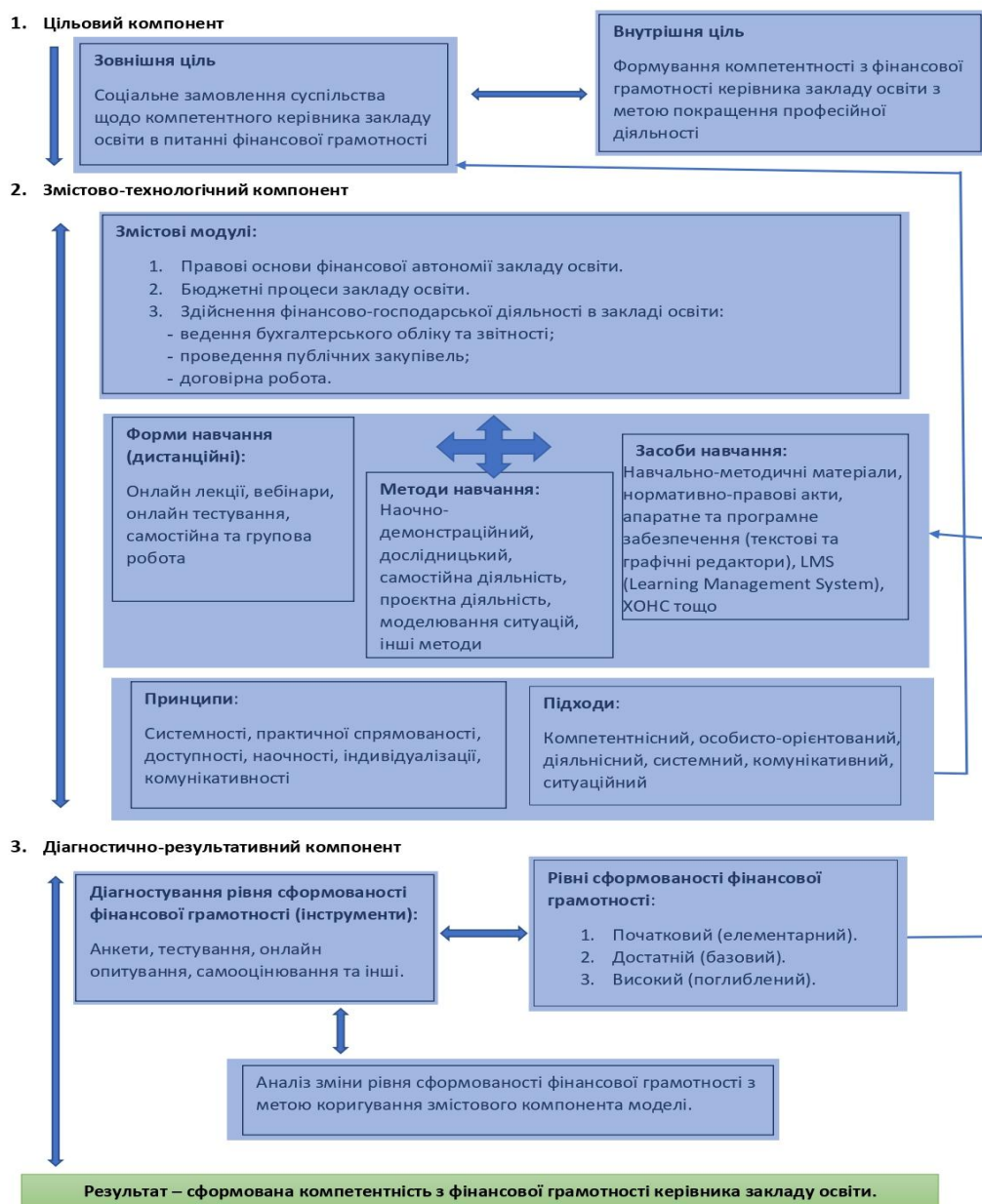

Рисунок 2. **Модель методика дистанційного навчання фінансової грамотності керівників закладів освіти**

Складено автором самостійно

Модель методики дистанційного навчання фінансової грамотності керівників закладів освіти – це система навчальних матеріалів, методів та інструментів, які використовуються для підвищення рівня фінансової грамотності керівників освітніх закладів з використанням технологій дистанційного навчання. Ця модель має на меті розвиток управлінської компетентності в галузі фінансів та забезпечення ефективного фінансового управління в освітніх закладах.

Одним з базових складників ефективного дистанційного навчання є добір цифрової платформи для навчання. Це може бути система конференцзв'язку (онлайн-трансляції) або спеціально розроблена платформа для навчання онлайн (Office 365, Google Classroom, LMS Moodle тощо) або соціальна мережа, яка дозволяє

обговорювати фінансові питання. Найважливіше, щоб платформа була інтуїтивно зрозумілою та забезпечувала зручний доступ до матеріалів.

Так, завдяки опитуванню було виявлено, що найбільше педагогічні працівники користуються такими цифровими інструментами для організації та здійснення дистанційного навчання: Viber – 78,4%; Zoom – 65,4%; сайт навчального закладу – 23,5%; Google Workspace for education – 20,2%; МійКлас – 19,5%; Електронний щоденник – 15,4%; Навчальна платформа навчального закладу – 14,3%; Telegram – 13,3% та інші (Биков та інші, 2022, с. 9).

До основних хмарних сервісів для забезпечення дистанційної форми навчання і цифрової комунікації відносяться засоби конференцзв'язку, а саме: Zoom, Skype, Webex, Google Meet та різноманітні сервіси для створення інтерактивних завдань, зокрема: Slido, Genially, WordWall тощо (Литвинова, 2020, с. 2).

Другим складником є відбір відповідного навчального матеріалу та його структурування, організація. Добір навчального матеріалу має враховувати сучасні тенденції розвитку системи освіти, управління навчальним закладом, підходи до фінансування закладів освіти різних типів, зміни в законодавстві галузі освіти, зокрема:

- основні поняття фінансів та бухгалтерського обліку;
- фінансовий звіт та його складові;
- бюджетування та фінансове планування;
- фінансове управління та аналіз результатів діяльності закладу;
- законодавство, яке регулює фінансову діяльність закладів освіти;
- робота з податками та звітність перед державними органами;
- ефективним використанням фінансових ресурсів;
- управлінням ризиками;
- оцінкою вартості основних засобів;
- розробкою стратегії розвитку закладу освіти та ін.

Важливо забезпечити доступ до навчального матеріалу. Навчальний контент повинен бути доступний у різних форматах, щоб учасники мали можливість вибрати формат, який найкраще підходить для них. Наприклад, це можуть бути відеоуроки, інтерактивні завдання, аудіозаписи, текстові матеріали тощо. Зауважимо, що керівники закладів освіти – не молоді вчителі або випускники закладів вищої освіти; це контингент різного покоління, тому важливим є врахування їхнього рівня цифрової компетентності та побудови індивідуальної траєкторії розвитку фінансової грамотності засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Наприклад, залучати до тематичних соціальних спільнот, у яких вони зможуть відкрито формулювати запитання тощо.

Третій складник – інтерактивна взаємодія між учасниками. Одним з найважливіших компонентів дистанційного навчання є інтерактивна взаємодія між учасниками. Для досягнення максимальної ефективності навчання необхідно створити сприятливі умови для комунікації між учасниками та взаємодії з викладачем. Забезпечення постійного зворотного зв'язку між учасниками та викладачем дає можливість учасникам отримувати допомогу у вирішенні завдань та відповіді на питання щодо навчального матеріалу, а також сприяє розвитку довіри, що має важливе значення для успішного навчання. Серед сервісів для комунікації керівники закладів освіти надали перевагу групам у Viber – 89%, інші запропонували створити тематичну групу в соціальній мережі Facebook.

Для забезпечення інтерактивності можна використовувати такі різноманітні засоби комунікації, як форуми, чати, відеоконференції тощо. Крім того, можна організувати індивідуальні та групові завдання, які дозволяють учасникам активно

взаємодіяти та обмінюватися думками та досвідом. Використання таких методів сприяє розвитку комунікативних навичок, які є важливими для керівників закладів освіти.

Окрім інтерактивної взаємодії, важливим складником є мотивація учасників. Для досягнення максимальної ефективності навчання необхідно створити стимулююче середовище та надати можливості для самостійної роботи та вивчення матеріалу. Мотивація може бути стимульована за допомогою надання бонусів за успішне виконання завдань, організації конкурсів та розвивальних ігор, які допоможуть учасникам збільшити свій інтерес до теми.

Останнім складником методики дистанційного навчання фінансової грамотності керівників закладів освіти є контроль та оцінювання. Важливо мати механізми контролю та оцінювання, що дозволяють відстежувати успішність учасників та коригувати методику навчання. Контроль може бути забезпечений різноманітними засобами, такими, як тестування, електронні опитування, інтерактивні завдання. Для ефективного контролю та оцінювання також можна використовувати такі засоби, як автоматична перевірка завдань, відеоконференції з учасниками для обговорення результатів та виконання додаткових завдань, персональні консультації тощо. Результати контролю можуть бути використані для вдосконалення матеріалів та методики навчання, а також для надання рекомендацій учасникам.

Загалом, методика дистанційного навчання фінансової грамотності керівників закладів освіти повинна бути спрямована на забезпечення максимальної ефективності навчання та розвитку учасників. Інтерактивна взаємодія між учасниками, мотивація, контроль та оцінювання, а також забезпечення постійного зворотного зв'язку – ці складники допоможуть досягти успішних результатів у навчанні фінансової грамотності та допоможуть керівникам закладів освіти стати більш успішними в професійній сфері.

Організація дистанційного навчання базується на принципах системності, практичної спрямованості, доступності, наочності, індивідуалізації, комунікативності та на підходах: компетентнісному, особисто-орієнтованому, діяльнісному, системному, комунікативному, ситуаційному, що дозволить забезпечити досягнення мети навчання.

Зазначимо, що структура методики дистанційного навчання фінансової грамотності керівників закладів освіти враховує зовнішню та внутрішню цілі навчання. Зовнішня ціль – соціальне замовлення суспільства щодо компетентного керівника закладу освіти. Внутрішня ціль – формування фінансової грамотності керівника закладу освіти з метою покращення його як професійної діяльності, так і якості управління закладом освіти.

Добір методів навчання враховує як вікові особливості учасників освітнього процесу, так і рівень володіння інформаційно-комунікаційними технологіями, а саме: наочно-демонстраційний, дослідницький, самостійна діяльність, проектна діяльність, моделювання ситуацій, інші методи.

Форми навчання корелюють з підходами щодо організації дистанційної форми навчання: онлайн-лекції, вебінари, онлайн-тестування, самостійна та групова робота в LMS (Learning Management System).

Серед засобів навчання виокремимо: навчально-методичні матеріали, нормативно-правові акти, апаратне та програмне забезпечення.

До діагностичного інструментарію доцільно включити цифрові: анкети, тести, опитувальники, форми самооцінювання та інші.

Враховуючи багаторічний досвід Г. Єльнікової (2012) щодо дослідження механізмів оцінювання результатів діяльності закладів загальної середньої освіти, було обґрунтовано рівні сформованості фінансової грамотності (табл. 1).

Таблиця 1

Рівні сформованості фінансової грамотності керівників закладів освіти

№	Рівень	Компетентності
1	Початковий (елементарний)	Рівень передбачає розуміння основних фінансових термінів та понять, зокрема бюджет, дохід, витрати, планування, фінансова звітність та ризики. Керівники на цьому рівні мають базові знання про те, як управляти фінансами свого закладу освіти та здійснювати обґрунтовані фінансові рішення.
2	Достатній (базовий).	Рівень передбачає більш глибоке розуміння фінансових процесів, термінів та інструментів, здатність до аналізу фінансових даних та здійснення управлінського обліку. Керівники на цьому рівні повинні знати про фінансові показники, що використовуються в освітній галузі, та бути здатними оцінювати фінансову стійкість свого закладу освіти.
3	Високий (поглиблений)	Рівень передбачає володіння глибокими знаннями про фінансове управління та розуміння фінансових стратегій. Керівники на цьому рівні повинні мати здатність до стратегічного планування та прийняття рішень на основі фінансової аналітики. Вони мають бути здатні розробляти та впроваджувати інноваційні фінансові рішення, які сприяють підвищенню ефективності свого закладу освіти.

Складено автором самостійно

Кожний керівник закладу освіти може поступово підвищувати свій рівень фінансової грамотності, опановуючи нові модулі та нові інструменти управлінської діяльності.

Результатом навчання за дистанційною формою має стати сформована фінансова грамотність керівника закладу освіти.

Особливістю авторської методики є вибір змісту навчання та підбір цифрових інструментів, які допоможуть керівникам освітніх закладів успішно застосовувати знання у своїй професійній діяльності. Важливо зазначити, що дистанційне навчання дає можливість керівникам закладів освіти навчатися в зручний для них час і місце, не відходячи від робочого місця, та уникнути витрат на подорожі та проживання в іншому місті або країні. Крім того, ця методика надає гнучкість та індивідуалізацію процесу навчання, адже навчальний матеріал доступний в будь-який час, що зручно для учасників.

ВИСНОВКИ

У статті обґрунтовано принципи, методи, організаційні складники дистанційного навчання, рівні сформованості фінансової грамотності керівників закладів освіти та модель методики дистанційного навчання фінансової грамотності керівників закладів освіти, надано рекомендації щодо розроблення та впровадження ефективної методики

дистанційного навчання для підвищення фінансової грамотності учасників освітнього процесу.

Застосування дистанційного навчання для підвищення фінансової грамотності керівників освітніх закладів може бути ефективним засобом, оскільки дозволяє учасникам навчатися власним темпом і в зручний для них час. Це особливо важливо для зайнятих професіоналів, які мають обмежений час для навчання. Особливістю авторської методики є вибір змісту навчання, що відповідає потребам та специфіці фінансового управління в освітньому закладі, а також підбір цифрових інструментів, які допомагають керівникам успішно застосовувати знання у своїй професійній діяльності. Це сприятиме практичному застосуванню отриманих знань і покращить їх усвідомлення та уміння використовувати їх на практиці. Ефективність дистанційного навчання фінансової грамотності залежить від якості навчального контенту, який має бути зрозумілим, структурованим і актуальним. Крім того, якість платформи для навчання також важлива, оскільки вона повинна бути зручною у використанні, надавати доступ до різноманітних ресурсів та матеріалів, а також підтримувати інтерактивність та співпрацю.

Проте для досягнення успішних результатів керівнику закладу освіти необхідно враховувати всі фактори, що впливають на якість навчання, та відповідати на потреби свого колективу.

Перспективою подальших досліджень вбачаємо подальше вдосконалення методики дистанційного навчання фінансової грамотності керівників закладів освіти. Особлива увага має бути приділена адаптації методики до потреб та можливостей різних категорій керівників закладів освіти, залежно від їх рівня фінансової грамотності та індивідуальних особливостей. Також важливо дослідити ефективність використання різних методів оцінки результатів навчання, зокрема тестів, опитувань та практичних завдань.

Крім того, важливо провести дослідження про вплив фінансової грамотності керівників закладів освіти на ефективність управління закладом та розвиток його фінансових можливостей. Такі дослідження допоможуть визначити роль фінансової грамотності у формуванні стратегії розвитку закладу та прийнятті ефективних управлінських рішень.

Також важливо вивчити можливості використання інноваційних технологій у дистанційному навчанні фінансової грамотності керівників закладів освіти, зокрема використання інтерактивних онлайн-курсів, відеоматеріалів, симуляційних ігор та інших електронних засобів навчання.

Список використаної літератури

1. Барадія Н. Г. Вивчення проблеми фінансової грамотності на засадах компетентнісного підходу. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 12 (1). С. 19–22. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085.2019.12-1.03>
2. Баценко С. Розвиток фінансової грамотності директорів закладів загальної середньої освіти: результати онлайн-опитування. *Освітологія*. 2022. № 11. С. 58–67. DOI: <https://doi.org/10.28925/2226-3012.2022.11.5>
3. Биков В. Ю., Овчарук О. В., Іванюк І. В., Пінчук О. П., & Гальперіна В. О. Сучасний стан використання цифрових засобів для організації дистанційного навчання в закладах загальної середньої освіти: результати опитування 2022. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2022. № 90 (4). С. 1–18. <https://doi.org/10.33407/itlt.v90i4.5036>
4. Бодненко Д. М., Яковенко І. В., Кучаковська Г. А., & Локазюк О. В. Хмароорієнтовані технології навчання як інструмент системи цифрової підготовки менеджерів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2022. № 89 (3). Р. 131–161. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v89i3.3895>

5. Глазунова О. Г., Гуржій А. М., Корольчук В. І., & Волошина Т. В. Добір цифрових інструментів для організації групової роботи студентів під час дистанційного навчання. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2023. № 94 (2). Р. 87–101. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v94i2.5211>
6. Екстрене дистанційне навчання в Україні: Монографія / За ред. В. М. Кухаренка, В. В. Бондаренка. Харків: Міська друкарня, 2020. 409 с.
7. Сльникова Г. Теорія та методика оцінювання результатів діяльності загальноосвітнього навчального закладу. *Теорія та методика управління освітою*. 2012. № 8. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21S TN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=ttmuo_2012_8_6 (дата звернення: 26.02.2023).
8. Закон України «Про освіту». 2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 26.02.2023).
9. Закон України «Про повну загальну середню освіту». 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 26.02.2023).
10. Зінчук Н. А. Фінансово-економічна компетентність керівника навчального закладу та її значення в управлінській діяльності. *ScienceRise*. 2015. Том 4. № 5 (9). С. 36–40. DOI: <https://doi.org/10.15587/2313-8416.2015.41153>
11. Литвинова С. Г. Цифровий поступ закладів загальної середньої освіти – дистанційна форма навчання: Наукова доповідь на веб-конференції «Учені НАПН України – українським вчителям», 27 серпня 2020 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2020. № 2 (2). С. 1–5. DOI: <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-12-3>.
12. Мар'єнко М. В. Методика використання хмароорієнтованих систем відкритої науки у процесі навчання і професійного розвитку вчителів. *Фізико-математична освіта*. 2021. № 29 (3). С. 99–104. DOI: <https://doi.org/10.31110/2413-1571-2021-029-3-015>
13. Носенко О. В., Носенко Ю. Г., & Шевчук Р. М. Використання месенджера Telegram як засобу підтримки освітнього процесу в умовах карантинних обмежень. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2023. № 94 (2). Р. 114–127. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v94i2.5185>.
14. Онаць О. М. Реалії та перспективи шкільної автономії у державно-громадському управлінні закладами освіти на засадах партнерської взаємодії. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2022. № 4 (87). С. 54–64. DOI: [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2022-4\(87\)-54-64](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2022-4(87)-54-64)
15. Пліш І. В. Використання інформаційно-комунікаційних технологій управління якістю освіти в загальноосвітніх навчальних закладах: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.10. Київ: Інститут інформаційних технологій і засобів навчання, 2012. 22 с.
16. Lusardi A., Mitchell O. S. The Economic Importance of Financial Literacy: Theory and Evidence. *Journal of Economic Literature*. 2014. № 52. Р. 5–44. DOI: <https://doi.org/10.1257/jel.52.1.5>

References

- Baradiia, N. H. (2019). Vivchennya problemi finansovoyi gramotnosti na zasadah kompetentnisnogo pidhodu [Studying the problem of financial literacy on the basis of the competence approach]. *Innovative pedagogy*, 12 (1), 19–22. <https://doi.org/10.32843/2663-6085.2019.12-1.03>
- Batsenko, S. (2022). Rozvitok finansovoyi gramotnosti direktoriv zakladiv zagalnoyi serednoyi osviti: rezultati onlajn-opituvannya [Development of financial literacy of principals of general secondary education institutions: results of an online survey]. *Osvitohiia*, 11, 58–67. <https://doi.org/10.28925/2226-3012.2022.11.5>
- Bykov, V. Yu., Ovcharuk, O. V., Ivanyuk, I. V., Pinchuk, O. P., & Galperina, V. O. (2022). Suchasnij stan vikoristannya cifrovih zasobiv dlya organizaciyi distancijnogo navchannya v zakladah zagalnoyi serednoyi osviti: rezultati opituvannya 2022 [The current state of the use of digital tools for organization of distance learning in general secondary education institutions: 2022 results]. *Information Technologies and Learning Tools*, 90 (4), 1–18. <https://doi.org/10.33407/itlt.v90i4.5036>
- Bodnenko, D. M., Yakovenko, I. V., Kuchakovska, G. A., & Lokazyuk, O. V. (2022). Hmarooriyentovani tehnologiyi navchannya yak instrument sistemi cifrovoyi pidgotovki menezheriv [Cloud-oriented learning technologies as a tool of the system of digital training of managers]. *Information Technologies and Learning Tools*, 89 (3), 131–161. <https://doi.org/10.33407/itlt.v89i3.3895>
- Glazunova, O. G., Gurzhii, A. M., Korolchuk, V. I., & Voloshina, T. V. (2023). Dobir cifrovih instrumentiv dlya organizaciyi grupovoyi roboti studentiv pid chas distancijnogo navchannya [Selection of digital tools for organizing group work of students during distance learning]. *Information Technologies and Learning Tools*, 94(2), 87–101. <https://doi.org/10.33407/itlt.v94i2.5211>.

- Kuharenko, V. M., Bondarenko, V. V. (Eds.). (2020). Ekstrene distancijne navchannya v Ukrayini: Monografiya [Emergency distance learning in Ukraine: Monograph]. City Printing House.
- Yelnikova, G. (2012). Teoriya ta metodika ocinyuvannya rezultativ diyalnosti zagalnoosvitnogo navchalnogo zakladu [Theory and methods of estimation results of the general educational institutions]. *The theory and methods of educational management*, 8. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=ttmuo_2012_8_6
- Zakon Ukrainy «Pro osvitu» [Law of Ukraine «On education»] (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
- Zakon Ukrainy «Pro povnu zahalnu seredniu osvitu» [Law of Ukraine «On comprehensive general secondary education»] (2020). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
- Zinchuk, N. A. (2015). Finansovo-ekonomichna kompetentnist kerivnika navchalnogo zakladu ta yiyi znachennya v upravlinskij diyalnosti [Financial-economic competence of head of educational institution and its importance in management activity]. *ScienceRise*, 4, 5 (9), 36-40. <https://doi.org/10.15587/2313-8416.2015.41153>
- Lytvynova, S. G. (2020). Tsifrovij postup zakladiv zagalnoyi serednoyi osviti – distancijna forma navchannya: Naukova dopovid na veb-konferenciyi «Ucheni NAPN Ukrayini – ukrayinskim vchitelyam», 27 serpnya 2020 r. [Digital progress of institutions of general secondary education - distance learning: Scientific report at the web conference «Scientists of National Academy of Sciences of Ukraine - to Ukrainian teachers», August 27, 2020]. *Bulletin of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine*, 2 (2), 1–5. <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-12-3>
- Marienko, M. V. (2021). Metodika vikoristannya hmarooriyentovanih sistem vidkritoyi nauki u procesi navchannya i profesijnogo rozvitku vchiteliv [The method of using cloud-oriented systems of open science in the process of teaching and professional development of teachers]. *Physical and mathematical education*, 29 (3), 99–104. <https://doi.org/10.31110/2413-1571-2021-029-3-015>
- Nosenko, O. V., Nosenko, Y. G., & Shevchuk, R. M. (2023). Vikoristannya mesendzhera Telegram yak zasobu pidtrimki osvitnogo procesu v umovah karantinnih obmezhen [Using the Telegram messenger as a means of supporting the educational process in the conditions of quarantine restrictions]. *Information Technologies and Learning Tools*, 94 (2), 114–127. <https://doi.org/10.33407/itlt.v94i2.5185>
- Onats, O. M. (2022). Realiyi ta perspektivi shkilnoyi avtonomiyi u derzhavno-gromadskomu upravlinni zakladami osviti na zasadah partnerskoyi vzayemodiyi [Realities and prospects of school autonomy in the state-public management of educational institutions on the basis of partnership interaction]. *Education and development of gifted personality*, 4 (87), 54–64. [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2022-4\(87\)-54-64](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2022-4(87)-54-64)
- Plish, I. V. (2012). Vikoristannya informacijno-komunikacijnih tehnologij upravlinnya yakistyv osviti v zagalnoosvitnih navchalnih zakladah [The use of information and communication technologies in the management of the quality of education in general educational institutions]: Extended abstract of candidate's thesis: 13.00.10. Institute of Information Technologies and Education Tools of the NAES of Ukraine.
- Lusardi, A., Mitchell, O. S. (2014). The Economic Importance of Financial Literacy: Theory and Evidence. *Journal of Economic Literature*, 52, 5–44. <https://doi.org/10.1257/jel.52.1.5>

DISTANCE EDUCATION OF FINANCIAL LITERACY OF HEADS OF GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS: METHODOLOGICAL ASPECT

Serhii Batsenko

ORCID iD 0000-0002-7752-609X

Postgraduate student,

Institute of Digitalisation of Education

of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine,

9 M. Berlinskoho Str., 04060 Kyiv, Ukraine,

sbatsenko@gmail.com

The article substantiates the principles, methods, organizational components of distance learning, the levels of formation of financial literacy of heads of educational institutions and the model of the method of distance learning of financial literacy of heads of educational institutions, recommendations are provided for the development and implementation of effective methods of distance learning to increase the financial literacy of participants in the educational process. The main components of the method of distance learning of financial literacy of the heads of

educational institutions are described, including the correspondence of educational materials to the needs of the target audience, the use of various interactive methods, as well as the evaluation of training results. The methodology provides an individual approach to each head of an educational institution, which allows taking into account the level of training and interests of each participant, and provides the opportunity to change the pace of training depending on the needs of the participant. The main principles of the methodology are the use of active and interactive forms of learning, ensuring visibility and accessibility of the material, as well as providing feedback between the teacher and participants. A feature of the author's methodology is the selection of the content of training and the selection of digital tools that will help managers of educational institutions to successfully apply knowledge in their professional activities. In addition, the methodology provides for the development of practical skills, which allows managers of educational institutions to apply knowledge and skills in real practice.

Keywords: *distance learning method, financial autonomy; financial literacy, heads of educational institutions, preparation for managerial activities.*